

1999

CUVÎNTUL ROSTIT

ȘI

INTERPELAREA FACUTA

DE

PRINCIPELE GRIGORIE M. STOURDZA

IN ȘEDINȚELE SENATULUI

DE LA

28 Noiembrie și 3 Decembrie 1888.

8 - OCT. 2019

15 IUL. 1973

BUCURESCI

TIPOGRAFIA CAROL GÖBL

14, STRADA DOAMNEI, 14

1888

39.054

BIBLIOTECA INST. FED.
SOCIAL INVEȚII ȘI CULTURĂ

1973
126

CUVÈNTUL ROSTIT

ÎN ȘEDINȚA SENATULUI

DE LA

23 NOEMBRE 1888.

Domnilor Senatori,

Pentru a răspunde la Mesagiul Tronului într'un mod demn de un înalt Corp legiuitor ca Senatul, care este dator a exercita un control serios asupra guvernului, trebuie mai întâi să cercetăm cu nepărtinire adevărata situațiune a țerei și apoi să ne rostim voința cu francheță.

Liberalii-conservatori în unire cu *liberalii-disidenți* au răsturnat pe d. Ion Brătianu ca sa pună capăt regimului personal pe care nu voesce a'l mai tolera țera. Atunci Regele a chemat de la curtea de casație pe d. Theodor Rosetti și l'a însărcinat să compună un minister cu d-nii Carp și Maiorescu, cari se bucură de favórea Regală.

Acest desnodământ neașteptat al situațiunii a surprins țera; pentru că nici-unul din acești miniștri improvisați nu era cu un mare partid politic și, prin urmare, nu putea pretinde că are încrederea țerei. Lumea însă și-a dis că Regele a chemat pe acest minister pentru ca să nu dea puterea pe mâna veri-

unea din partidele politice în luptă, ca să garanteze mai bine libertatea alegerilor.

Ministerul însă a dat un alt înțeles chemărei séle la putere; căci, îndată ce s'a instalat, a găsit de cuviință să publice prin *Monitorul oficial* un șir de proiecte de legi mai mult sau mai puțin bine alcătuite, și pe urmă a declarat că alegerile s'a făcut pe *programul* care avea de basă acele proiecte.

Dacă ministerul o credea în adevăr acésta, apoi și-a făcut cu totul iluziuni; căci nici colegiile electorale, nici mandatarii lor nu s'a ocupat într'un mod serios de aceste proiecte.

Rămâne însă să cercetăm pînă la ce grad acest mod de procedare al ministerului junimist a fost admisibil.

Ore, pentru că a compus cine-va câte-va proiecte de legi, trebuie să devină ministru?

Da! Sunt țări unde acésta se pôte întempla. Astfel, de exemplu, dacă un european s'ar duce cu câte-va proiecte de legi sub subsuoară la Zanzibar sau la Congo, s'ar putea întempla fórte bine ca indigenii acelor țări neculte să 'l pună în capul lor. S'aună vedit mai multe din aceste exemple în țări sélbatice. Dar într'un Stat constituțional din Europa civilisată acésta nu se pôte, chiar și dacă autorul acelor proiecte ar fi împodobit cu tóte înaltele calități cari crede că le are, și chiar dacă acele proiecte de legi ar conține mai puține mészuri greșite de cât conțin în realitate.

După alegeri, ministerul junimist vădând că prin sine și cu ai săi se bucură de o mică minoritate după expresiunea franceză: *jouir d'une mauvaise santé*“ adică a se bucura de o sănătate rea....

D. Vărnăv-Liteanu: Politică.

D. Gr. M. Sturdza: Ministerul a căutat, după cum ȳice românul, „să'și drégă busuiocul“, și pentru acésta s'a adresat la partidul *conservator*.

ȳera, D-lor, 'și-a pus încrederea în acest partid și l'a trămis cu o mare majoritate în Cameră ca să pună capăt regimului personal.

Acest partid, în loc de a îndeplini acéastă misiune, s'a alipit către ministerul *junimist* și a consacrat într'un minister al Palatului regimul cel mai personal care l'a avut ȳera pînă acum.

Acest act de slăbiciune al partidului conservator, D-lor senatori, este fôrte regretabil, atât din punctul de vedere al interesului său propriu, ca partid politic, cât și din punctul de vedere al binelui țerei. Pentru a ne convinge de acésta, nu avem de cât a cerceta ce situațiune s'a făcut Statului nostru, menținând la putere ministerul junimist și mai cu sémă menținând la ministerul de externe pe d. Carp.

D-lor, de la 1878 și pînă la 1888, de ce ani de-a rândul, guvernul nostru în loc de a păzi o neutralitate sinceră cu puternicii noștri vecini, a nemulțumit în tot chipul și fără nici un motiv pe cel mai puternic vecin al nostru. Iar la urmă, pentru a se conforma dictonului latin „*finis coronat opus*,“ D. Ion

Brătianu a găsit de cuviință să publice un lung *manifest*, prin care de la început și pînă la sfîrșit înjură și calomniează pe această mare putere vecină.

D. Carp vine și D-sa la rîndul său și declară în mod oficial, ca ministru de externe, că va urma politica exterioră a D-lui Ion Brătianu.

D. Carp pòte să aibă în cea ce îl privește personal, un cuvînt fòrte bun pentru a urma această politică, fiind că tocmai acesta este cauza pentru care se află ministru de externe. Inșă acest argument nu are nici o valòre pentru țeră, care trebuie să ție sémă de daunele ce a suferit în trecut din cauza acestei purtări greșite a guvernului nostru și să prevadă, pentru a se feri de ele, pericolele carî o amenință în viitor pe această cale.

Sunt, D-lor, la noi ómenî politici carî pretind că trebuie să ne aliem cu liga austro-germană pentru că atuncî ne aliem cu cel mai tare. Un autor frances, om de spirit, Jules Janin, a đis: *rien ne reussit comme la succès*.“ Nimic nu reușește ca succesul. Indată ce a avut cine-va un succes, are încrederea tuturor; lumea 'l slăvesce și 'l înalță declarându'l cel mai tare și 'și asociază cauza cu a sa. Ast-fel, fiind-că la 1871 Germania a bătut pe Francia, apoi pentru acești domnî, Germania este mai tare de cât Francia la 1888. Dar, D-lor, aci trebuie să observăm că, dacă la 1871 Germania a bătut pe Francia, cauza este că a avut în fruntea armatelor sële pe un mare geniù strategic pe mareșalul Moltke. Dar tot asemenea a bătut și Fran-

cia pe Germania când a avut în capul armatei séle pe Napoleon cel Mare. Tot asemenea și în viitor cea putere va învinge pe cea-altă care va avea în fruntea ei un mare căpitan. Prin urmare, nu se pôte judeca d'inainte care din doué puteri va fi biruitoare, când se va încinge lupta.

Dar, D-lor, dacă voiți numai de cât să stabiliți o comparațiune între Francia și Germania, apoi sunt câte-va puncte de vedere cari trebuesc arătate.

Ast-fel, de exemplu, Francia are un singur adversar serios la hotarul ei de la răsărit, acesta este Germania. Dar Germania, Domnilor, este între doué focuri, între doui adversari: unul la hotarul său de la apus, Francia și cel-alt la hotarul său de la răsărit, Rusia. Mi-se pare că în această privire pozițiunea Franciei este mai ușoră, mai favorabilă....

Pe urmă, D-lor, Francia prin trecutul său istoric a desevêrșit unitatea statului frances, ast-fel că nici o parte din acest stat nu se gândesce a se reslăți sub nici o formă, când din contră imperiul german este compus din mai multe state cu diferite dinastii și cu un spirit de particularism care încă nu a dispărut. Iată dar că și în această privire Francia are o pozițiune mai favorabilă.

Al treilea este că Francia tótă este de una și aceeași religiune, pe când Germania este împărțită între doué religiuni rivale. Și vedeți câtă greutate are dilnic acest Imperiū din această cauză.

Al patrulea este că Francia prin revoluțiunea ei cea

mare a făcut transformarea și ei a ajuns la putere *le tiers état*, burghesia; iar Germania are încă înaintea ei această inevitabilă transformare, și fie că o va face pe cale pacinică, ca o evoluțiune saă ca o revoluțiune pe cale violentă, orî și cum Germania are d'înaintea ei încă o sguđuire pe care Francia nu o va mai avea.

Pe urmă, D-lor, al cincilea, socialismul este slab și desprețuit în Francia, pe când el în Germania numără 956,000 votanți în tot corpul electoral, din care 63,000 votanți socialiști numai în capitala imperiului german, în Berlin. Iar în reichstagul german am văđut 28 deputați socialiști pe când în Francia, în camera deputaților, sunt numai trei.

În fine, D-lor, încă un punct de vedere este acesta Că Francia este mai bogată de cât Germania și aceasta este un argument foarte puternic astăđi când se cer enorme cheltueli pentru pregătiri de resbel, pentru a se asigura pacea după cum đice dictonul latin: *Si vis pacem para bellum*.

Acum, D-lor, de la Francia trecem la Germania și la Rusia. Dacă voim să considerăm aceste două state, trebuie să ne amintim cuvintele împăratului Vilhelm I către principele Bismark, când relațiile acestor două state erau încordate, étă ce ia đis: „*Lasă-mă să mor în pace căci Rusia póte să sufere mai multe înfrîngerî, fără a peri, iar noi dacă vom perde o bătălie, imperiul nostru se desface*“. Cuvinte adânci și prevăđătoare cari ar fi de dorit să le mediteze ómenii politici ale unor state mici mai cu sémă.

D-lor, într'o polemică care s'a încins între un ofi-

cer de Stat-Major prusian și un oficer de Stat-Major rus, acesta din urmă a ținut celui d'ântâiu: „Aveți arme mai perfecționate de cât noi, aveți ofițeri mai învățați, generali mai buni și o administrație perfectă care vă permite să faceți o mobilizare mai repede; însă noi avem o superioritate, care consistă în temperamentul soldatului nostru.“ Aci, D-lor, trebuie să ne aducem aminte și de cuvintele lui Napoleon cel Mare care a ținut: că soldatul rus nu este destul să 'l omori, dar trebuie să 'l și împingi ca să cadă. Acel ofițer rus ar fi putut adăoga în polemica sa și răspunsul care l'a dat Impăratul Alexandru I trimisului lui Napoleon cel Mare, când 'i-a declarat rebel. 'I-a ținut: „*Du-te și spune suveranului D-téle că eu am pentru mine spațiul și timpul.*“

Și în adevăr cu spațiul și cu timpul Rusia a zdrobit puterea colosală a cuceritorului Europei care era cel mai mare geniū militar din lume.

Idea, D-lor, că noi trebuie să ne aliem cu *liga centrală* pentru că ne aliem cu cel mai tare, este cu atât mai periculoasă pentru noi, căci Italia și Germania sunt depărtate de noi; dar Rusia este în cóstele noastre și nu rămâne nici o îndoială că acesta putere este mai tare de cât Austro-Ungaria. Trebuie să ne gândim că spațiul enorm al Imperiului Rus 'l apără de distrugere, chiar dacă va fi învins, pe când din contra Constituția Imperiului Austro-Ungar 'l expune când ar fi învins, chiar să se pótă distruge.

Noi, D-lor, am avut o dovadă vie de acest adevăr.

În rebelul Crimeei de la 1854, Europa întregă coalisată ne-a dat o parte din Basarabia și 22 de ani după aceea, Rusia învingătoare la rëndul său ne-a luat-o înapoi. Și apoi credeți, D-lor, că Bulgarii, Sêrbi și toți slavii din peninsula balcanică au să se bată în contra Rușilor? Mare eróre. Toți slavii din peninsula balcanică vor fi alături cu armatele rusesce cu voia sau fără voia guvernelor lor.

D-lor, un diplomat german a publicat o disertațiune politică de mare resunet, prin care a dovedit că nu este nici o putere în lume destul de tare care să pótă ataca pe Rusia fără ca la urmă să fie zdrobită.

V'am amintit cum Napoleon cel Mare s'a strivit atacând pe colosul de la Nord. Să vă mai aduc două exemple cari vă vor dovedi că ori-ce stat, fie el cât de tare, când perde buna voința Rusiei, el 'și pregătesce cele mai grele încercări. Impărăția austriacă a suferit, în timpul lui Napoleon cel Mare, cele mai crude nenorociri, și cu toate acestea a eșit din luptele acele crâncene mai tare de cât înainte, fiind-că a fost aliată cu Rusia. La 1848, Rusia credincioasă amicitiei sele tradiționale către Austria a ajutat pe acest imperiū să înădușe revoluțiunea din Ungaria. Însă principele de Schvartzenberg, cancelarul imperiului austriac, la 1854, a declarat că Austria are să pună în mirare lumea prin ingratitudea sa și a luat o atitudine fôrte puțin bine-voitoare față cu Rusia; în tot timpul acelei campanii atitudinea Austriei a fost chiar amenințătoare. Să vedem ce consecințe au urmat din

acastă cauză pentru Austria. Pe când principele de Schwartzenberg strica ast-fel relațiunile Austriei cu Rusia, Prusia a trimis la Petersburg pe contele de Bismark ca ambasador și acesta în curs de mai mulți ani s'a aplicat a dobândi tótă buna-voință a Rusiei. Pe timpul acela, regina unui stat mare, în călătoria sa prin Paris, a scris pe tabletele séle: „am vădută „și pe Bismark cu totul rus și *Kreiz-Zeitung*.“ Puțin după după această, Prusia a atacat pe Austria, a bătut'o la Sadova și a dat'o afară din confederațiunea germană pentru a 'i lua locul ei.

Vă întreb, D-lor, putea să facă Prusia o așa mare transformare alături cu hotarele Rusiei dacă nu 'i da voe Rusia să o facă, dacă nu vrea Rusia să 'și răs-bune de Austria? De sigur că nu.

Iată dar dovedit că Austria fiind-că s'a pus în ostilitate cu Rusia a pierdut pozițiunea sa în confederațiunea Germaniei și a luat'o Prusia.

Acum să vedem ce a pățit Franția lui Napoleon III, fiind-că s'a pus în ostilitate cu Rusia la 1854. A fost la rëndul ei atacată, bătută și sfâșiată de Prusia la 1871. Vă întreb iarăși, D-lor, putea Prusia să facă această dacă nu 'i da voe Rusia? De sigur că nu, cum n'a putut s'o facă la 1875 când a voit să mai atace o dată pe Franția; cum nu poté s'o facă nici astăzi pentru că nu mai are buna-voință Rusiei, cum o avea 'nainte de tractatul de la Berlin.

Dar să luăm acuma în privire situațiunea Germaniei. Óre, situațiunea Germaniei este ea astăzi tot atât de

bună, tot atât de garantată precum era înainte de tratatul de Berlin, când se rezema pe buna-voința Rusiei? Nică de cum D-lor, pozițiunea Germaniei nu este atât de bună și se poate aștepta la grele încercări. Marele geniū politic care conduce destinele Germaniei a recunoscut și el acesta când a dis, când a declarat că ar fi foarte periculos pentru Germania a ataca pe Rusia ; căci acest rebel neputându-se sfârși de grabă, mai la urmă Germania ar fi atacată și de Franția și nu se pot prevedea toate consecințele unei asemenea situațiuni. Și în adevăr, D-lor, cooperarea a două puteri mari militare, ca Franția și Rusia, lupta cu aceste două puteri colosale poate să dea rezultate neașteptate, poate să modifice chiar condițiunile alianțelor existente.

Apoi, D-lor, să ne gândim mai departe ; Germania a propus Turciei să intre în tripla alianță, și Sultantul a răspuns că relațiunile séle cu toate puterile sunt bune și nu vrea să iasă din această situațiune. Orî-cine va recunoște că acest răspuns dat de Împăratul Otomanilor a fost foarte înțelept, și în adevăr, dacă intra Turcia în tripla alianță imediat, într'un timp apropiat își crea mari greutăți ; căci Rusia putea să 'i cêră enormele cheltueli de rebel ce Turcia 'i datoréză, și dacă situațiunea s'ar înăspri, Rusia poate orî-când va voi să mêrgă cu 400,000 de ómeni de la Kars prin Erzerum în Asia mică la Constantinopol fără voia Germaniei și fără voia Austriei, cari nu aū nică un chip să se opue la mersul Rusiei pe această cale. Răspunsul guvernului otoman a fost cu atât mai înțelept că se scia că

există o înțelegere tacită între Rusia și Franția și că Franția este aliata naturală a Turciei în contra populelor Italiei de a lua Tripolitania. Iată dar, D-lor, un guvern foarte înțelept.

Să vedem acum ce a făcut Spania. Și ea a fost solicitată să intre în tripla alianță. Guvernul ei a refuzat, a desaprobat și a rechemat pe ambasadorul său de la Berlin; fiind-că se avansase pe sēma sa în această cestiune, acolo unde nu voia guvernul să se avanseze; și această rechemare este cu atât mai semnificativă, cu cât guvernul Germaniei a insistat foarte mult, foarte serios pentru ca guvernul spaniol să nu recheme pe acel ambasador care era agreeat de guvernul german. Cu toate acestea, el a fost desaprobat și rechemat. Mai priviți, D-lor, pe Anglita, care și ea a fost solicitată să intre în tripla alianță. Ea a declarat că nu vrea să și pērdă neutralitatea și libertatea sa de acțiune. Apoi, D-lor, dacă cele mai mari state atacând pe Rusia, dau peste dracul, — cum ȳice românul, — se expune la grele încercări, și când alte state mari judecă că este mai bine să și păstreze *neutralitatea*, apoi noi, un Stat mic, să desfidem pe un vecin puternic ca Rusia și să ne asociem cu adversarii săi?

Ore acesta ar fi bine? Precum se ȳice și în Mesagiul Tronului și în rēspunsul la acest Mesagiū, noi să ne facem împăciuitoarii Europei?

D-lor senatori, în aceste condițiuni, va recunósce ori-cine că ceea ce avem mai bine de făcut este să

păzim o *neutralitate* sinceră, iar în cas de resbel, precum am dovedit-o în sesiunea trecută, tot de la această tribună, pentru a feri țera noastră de nenorocirea de a fi teatrul de resbel, trebuie să concentrăm totă puterea noastră armată într'o poziție strategică centrală, într'un câmp întărit, ales ast-fel în cât să nu pôta fi redusă prin fôme. Când vom avea într'o ast-fel de poziție întărită 150 de miș de baionete și 400 de tunuri atunci nici o putere nu pôte să ne nesocotescă; pentru că dacă ar vrea să o facă, ar trebui să pună cel puțin 250,000 de ômenî ca să ne observe, și s'ar pune atunci în pozițiunea rea de a fi atacați nu numai de noi, dar și de cel-alt adversar, de statul cel mare cu care ar fi în resbel. Când din contra, dacă respectă *neutralitatea* teritoriului nostru, atunci dispune de cei 250,000 ômenî mai mult. Iar dacă adversarul sêu nu ar voi a respecta și el *neutralitatea* noastră, atunci are 400,000 de ômenî mai mult, adică 250 miș ai sêi și 150 miș ai noștri.

Nu e, D-lor, nici o putere în lume, orî-cât de mare ar fi ea, care să nu țină sémă în calculele sêle strategice de o asemenea putere. Vedeți dar, D-lor, cât e de important să oprim pe D. Carp să nu urmeze politica exteriôră a predecesorului sêu, D. Ión Brătianu, precum vrea d-sa să facă.

D-lor, dacă voim ca *neutralitatea* noastră să fie dréptă, dacă voim să ferim țera noastră de invasiune și să nu silim pe Rusia a ne lua la cea ântâiă ocașiune Dobrogea, la cas când va fi resbel între Rusia

și Austria, trebuie să lăsăm Rusiei *liberă trecere* prin Dobrogea, pentru că Austria are în peninsula balcanică, în Bosnia și Erțegovina, armatele seale și are pe unde trece în acea peninsulă, pe când Rusia, dacă 'i vom opri trecerea prin Dobrogea, atunci este silită să năvălescă cu armatele seale prin Moldova și prin Valachia. Dacă s'ar observa, că ce fel de *neutralitate* este acésta, să lași pe unul din combatanți să trecă prin o parte a teritoriului românesc precum este Dobrogea, atunci răspundem, că noi nu putem compromite armata română, operând cu ea pe Dunărea-de-Jos; căci ne expunem a vedea armata noastră aruncată în lacul Brateșu, în mlaștinele Prutului și a Dunărei-de-Jos; ci trebuie să preferim rezultatul principal, care este a feri Moldova și Valachia de a fi teatrul de rebel a acestor două puteri. Pe de altă parte, Rusia se pôte mulțumi cu acéastă linie de comunicație; căci are ca basă de comunicație Basarabia care este acoperită la flancul ei de la apus prin mlaștinele Prutului și prin neutralitatea Statului român, și apoi mai are ca linie de comunicație Dobrogea, ale cărei flancuri sunt acoperite, unul de Marea-Négră și cel-alt de Dunăre.

Dar, D-lor, dacă lucrurile sunt ast-fel, de ce guvernul întăresce Galații? Óre nu vede că acest lucru are aceste două inconveniente mari pe cari le-am arătat, adică de a ne sili să operăm cu armata noastră pe Dunărea de jos, și de altă parte a sili pe Rusia să încalce România cu armatele seale?

D-lor, fortificarea Galațului ca și a Bucureștilor servă alte interese de cât interesele române. Din faptele cari le-am cercetat reese următórea conclusiune : Trebuie să arătăm în răspunsul nostru la Mesagiul Tronului că nu vom ca să mai urmeze guvernul nostru politica exterióră greșită care a urmat'o de 10 ani încóce ; căci pe acéstă cale se compromite viitorul țerei noastre. Trebuie să arătăm că vom ca guvernul să păzescă o *neutralitate sinceră* și leală față cu toți puternicii vecini ai noștri fără nici o deosebire. (Aplause). Și că vom, la cas de rebel, să menținem o neutralitate armată, astfel în cât să nu cadă țera noastră în acele nenorociri pe cari trebuie să le sufere o țera mică când devine teatrul de rebel a două puteri mari.

D-lor senatori, nu întrebunțez nici odată figuri retorice, dar vă declar din adâncul convingerii mele că momentul actual este un moment solemn în viața noastră politică.

Țera întregă a înlăturat pe reprezentanții politicei D-lui Ion Brătianu și v'a trâmăis pe D-vóstre aci pentru ca să'i vindecați ranele. Dacă, pentru nenorocirea acestei țeri, nu am avea curagiul să împlinim acéstă misiune, atunci nu mai rămâne speranță de îndreptare, și răspunderea nu va mai fi a corpului electoral, care și-a făcut datoria, ci a mandatarilor săi.

Eú unul cred că vom fi cu toții la înălțimea situațiunii și că vom pune mai pre sus de tóte binele țerei. (Aplause).

INTERPELAREA FACUTA

ÎN ȘEDINȚA SENATULUI

DE LA

3 DECEMBRE 1888.

Domnilor Senatori,

Guvernul actual a declarat că politica exterioară a guvernului trecut a fost bună, prudentă și folositore țerei, și de aceea are să urmeze și guvernul actual aceeași politică exterioară. Eu, D-lor. viū să vĕ dovedesc cu fapte că politica exterioară a guvernului trecut a fost rea, imprudentă, nesocotită și păgubitore pentru țera noastră, și că, prin urmare, guvernul actual trebuie să se ferescă de a adopta aceeași politică exterioară. Iată, D-lor, dovedī, iată fapte:

La 1878, după ce a căḃut Plevna și s'aū reīntors în țeră trupele noastre, pe când aliata noastră Rusia trimitea armatele sĕle peste Balcani, pentru emanciparea creștinilor din Orient, noi—adică nici D-vostre nici eu, ferescă Dumneḃeu—dar guvernul nostru, ca să intre în vederile adversarilor Rusiei, a făcut o concentrare a armatei noastre, prin care amenința basa de operațiune a armatei rusesci, a aliatai noastre.

D-lor, jurnalele Italiei cari tot-d'a-una ne privesc cu simpatie, ca pe o gintă latină, ḃiceaū atunci, vor-

bind de noi: *Alianța nesigură* a României.“ Și făceau o nedreptate României când diceau aceste cuvinte, fiind-că nu România, ci guvernul român a făcut acest act neleal, a nesocotit sângele vărsat de soldații noștri pe câmpiile Bulgariei și a pierdut prin acesta bună-voința aliatei noastre, bună-voință la care aveam câștigat dreptul prin sacrificiile a atâtor fii ai României. Apoi acesta a fost politică bună, prudentă, folositore?

Să mergem mai departe, D-lor.

La Congresul de la Berlin guvernul nostru a luat, față cu Rusia, o atitudine din cele mai ostile, sub pretext că vrea să reia îndărăt partea din Basarabia ce ni s'a dat de Europa la 1856.

Acosta, D-lor, a fost numai un pretext, pentru a legitima trecerea guvernului nostru la vederile adversarilor Rusiei și un pretext foarte rău, căci diceau: „Cum voiți să vindem noi o parte din țără?!... Par'că Victor Emmanuel, acel rege model, Cavour, acel mare geniū politic, aceste mari celebrități istorice cari au făcut unitatea Italiei, au vîndut țera, au vîndut Italia când au cedat Franciei Nizza și Savoia?

Cu atât mai vîrtos era fără temeiū acest pretext, această mască care și-a pus-o pe obraz guvernul nostru, când, în contra acestui petic de Basarabie, ni s'a dat Dobrogea, care este superiōră în tōte privințele.

Acesta este al doilea exemplu de polică exteriōră a guvernului trecut.

Un al treilea act. Iată-l, mai frumos de cât tóte: Guvernul nostru a pus un regiment de trupe române să dea afară din Arab-Tabia o companie rusescă care o ocupa. Impăratul Alexandru II, care era omul cel blând și cel mai bun din lume, s'a mâniat, a bătut din picior, făcând o scenă reprezentantului nostru din Petersburg și a dat ordin — acésta veți recunósce că este așa, fiind-că este cunoscut de tótă lumea — a dat ordin unei divisií de trupe rusescí să dea afară regimentul nostru din *Arab-Tabia*, cea-ce a și urmat. Prudentă, frumósă, bună politică este acésta, politică care ne-a adus folósele ce am să vi le spun!

Apoi un al patrulea punct fórte grav, fórte important, este acesta; Sciți, D-lor, ce importanță mare are astăzi presa oficiósă și oficială în relațiunile internaționale. De și onor. d. ministru de externe îmi spunea adinóri că nu citește gazete, însă cei-l-alți diplomați le citesc, și sunt fórte atenți la articolele cari se publică, mai cu sémă în foile oficióse și oficiale; fac note asupra acestor articole, se pun în relațiuni ca să vadă ce este în ele adevărat, pentru ca să împrăscie nedomiririle ivite. Atât de importantă este, D-lor, influența presei oficióse și oficiale. Apoi, D-lor, sciți, D-vóstră ce a făcut presa nóstră oficială și oficiósă în decurs de dece ani? Nu numai a făcut articolele cele mai ostile Rusiei, și acésta nu numai pentru ca să 'și resuffle veninul în articole academice; nu numai atât, dar presa a fost plină de injurii și de calomnií în contra acestei mari puteri. Iar la urmă,

pentru a nu lăsa nici o umbră de îndoială că aceste articole au fost inspirate de guvernul nostru, precum am spus-o mai deunăzi, și o repet și astăzi, d. I. Brătianu, cu toți colegii săi din minister și cu tot statul major al partidului, a treia zi după căderea sa de la minister a sub-scris un lung *manifest*, în care se repeta toate acele injurii și calomnii la adresa Rusiei. Frumósă politică, D-lor, demnă de imitat!

Eü, D-lor, declar această politică rea, imprudentă, nesocotită și păgubitoare țerei. Și acum să vă arăt ce pagube a adus Statului nostru.

Mai întâiü, D-lor, la Congresul de la Berlin, prin atitudinea ostilă a guvernului nostru față cu Rusia, noi am pierdut însemnate folóse, precum trei sute milióne cheltueli de resbel și altele.

Noi cari suntem datorii sute și sute de milióne, noi cari avem jumétate din budgetul nostru afectat în plata de dobândi și anuități, noi cari am contractat acum în urmă un împrumut de una sută milióne pentru a plăti cupóne și creanțe în întârziere, noi am pierdut 300,000,000 cheltueli de resbel și alte beneficii cari ni se ofereaü.

Acum, D-lor, ce este drept Camera de atunci s'a înșelat și a aprobat atitudinea guvernului, a luat de bun pretextul dat de guvern ca să nu vîndă țera, *errare humanum est*, ȃice latinul, așa ȃic și eü, s'a înșelat; dar această 'mă aduce aminte, D-lor, de ceea-ce s'a petrecut cu Senatul din Stokolm. Acel Senat a greșit și el în vécul al 18-lea, când a condamnat la supliciu și la mórte întrega familie a lui Calas.

Ducele de Richelieu vădând la Paris pe ambasadorul Suediei, 'i-a arătat mirarea sa cum a putut să greșcă ast-fel Senatul. Ambasadorul 'i-a spus „că nu este cal cât de bun ca să nu poticnescă.“ Atunci ducele 'i-a ȃis: „Așa este, un cal se pôte, dar un grajdü întreg!!“

Mai departe, D-lor; dacă guvernul nostru insuffla atunci încrederea Rusiei, pôte se făcea unirea personală a Bulgariei cu România (vocî: a! a!), ceea ce ar fi mărit mult importanța acestor douë state și le-ar fi dat o trăinicie și o stabilitate pe care nu le aũ, fiind isolate. Ceî ce se îndoiesc de acêsta, nu sciũ că cestiunea a fost pusă pe tapet; însă dacă a fost pusă pe tapet, acêsta dovedesce numai nesocotința guvernului nostru, căci cum credeți că era să se încuviințeze aceea unire personală după ce a avut guvernul nostru aceea purtare față cu Rusia? Nicî nu trebuia să pună ideea înainte; ideea a fost pusă, însă în zadar pentru că nu insuffla guvernul nostru încredere Rusiei. A fost o nesocotință mai mult și nimic alta.

Acum, D-lor, să mai vedeți încă o împrejurare foarte gravă. Rusia vădând atitudinea ostilă a guvernului nostru în Congresul de la Berlin, ne-a lăsat pe noi un stat mic, isolat față cu cele-alte puteri contractante, cari tôte erau pentru cererea *alianței israelite* de a se împământeni toți jidaniî din țera noastră, și numai grație opoziției patriotice din Constituantă, numai acelei opozițiunii datorim că am scăpat de nu ni s'a înjdivit cele mai multe colegiî electorale din orașe, mai

cu sémă din Moldova. Póte că doui trei cosmopoliți cari 'i avem printre noi, să o regrete acésta ; însă să fie bine încredințați D-lor, că țera întrégă binecuvintează pe acea opozițiune care a scăpat națiunea română de cotropirea străinilor. (Aplause.)

Onor. D. Vernescu, care astăzi este ministru de justiție și care a fost cu noi în acea opozițiune, scie mai bine de cât ori-cine, câtă greutate am avut, câte lupte au trebuit pentru ca să menținem acea treime și să o aducem acolo să subsemneze un protest în contra încercărilor de a aduce pe capul țerei acésta nenorocire națională ; și numai atunci a venit la acea compozițiune guvernul, și s'a votat acea lege pe care o aplicăm și astăzi, lege care a fost făcută la Iași în întrunirile noastre.

Altă cestiune tot atât de gravă.

În cestiunea Dunărei, Rusia vădënd că guvernul nostru este ostil ei, ne-a lăsat singuri, isolați, față cu pretențiunile Austriei, fără sprijinul Rusiei, și fără concursul Statelor riverane, Bulgaria și Serbia, iar represintantul Germaniei a fost cel d'ântâiu care a cerut la conferințele din Londra, depărtarea reprezentantului nostru de la acele conferințe.

Acum, D-lor, să trecem la o altă pagubă enormă care s'a causat țerei, tot prin politica exterioră a guvernului trecut ; acésta este concesia Strusberg care nu este de cât o consecință a politicei noastre exterioré.

Sciți, D-lor, ce pagubă ne-a causat noă, pagubă ireparabilă, acea concesiuine ? Am dovedit-o în sesiunea

trecută tot de la această tribună și o repet astăzi D-văstre cari nu erați atunci pe aceste bănci. A cauzat țerei noastre o pagubă de 837 milioane, pagubă care înspăimânta pe o putere bogată și mare ca Franția, și care pe noi ne strivesce.

Acum, sunt dator să vă arăt cu cifre, cum ne-a cauzat guvernul nostru această pagubă.

Iată cifrele: când Strusberg cerea să 'i-se dea aceea concesiune, compania Brassey, care a făcut cele mai multe drumuri de fer din Europa, ne-a propus să ne facă drumurile noastre de fer cu 130 mii lei kilometrul, dând noi pământul; pământul pentru un kilometru de drum de fer costă, șapte, orî opt mii de lei de kilometru; să punem cel mult 10,000, cea-ce ar face 140 mii lei kilometrul, și ne mai cerea ca condiții să 'i plătim pe tot anul, pentru câte kilometre ne vor face.

Apoi noi am plătit lui *Strusberg* pînă la rescumpărare în curs de 9 ani, câte 18 milioane șese sute mii lei în aur pe fie-care an.

Prin urmare, 18,000,000 lei, împărțit cu 140,000 kilometrul, făcea 132 kilometri pe an cari 'i-am fi putut avea.

Apoi totă linia lui *Strusberg* pînă la Verciorova e numai de 1,110 și jumătate kilometri, prin urmare, după nouă ani am fi avut aceea linie a noastră de veci, fără să fi avut trebuință a o rescumpăra, ba încă, trec veri-o 77 kilometri, cu capitalul plătit. În loc de acesta s'a dat concesiunea lui *Strusberg*, cu 230,000

lei kilometrul, plătindu-i pe an 18,600,000 lei, și în loc să fim stăpâni pe linia noastră trebuie să plătim 837,000,000, adică câte 18,600,000 pe fie-care an, în curs de 45 ani.

Iată, D-lor, acea pagubă. Onor. D. Th. Rosetti, președintele consiliului de miniștri, scie mai bine de cât ori-cine, în ce condițiuni s'a făcut acea concesiune și cum a fost o cestiune politică. D. Lascar Catargiu era la minister și D. Rosetti era membru în acel minister; D-sa a fost solicitat la Berlin să facă acea concesiune, însă ca om de consciință, cu îngrijire pentru interesele țerei sale, a refusat, (Aplause.) Atunci D. Brătianu, pentru ca să ajungă la putere, s'a dus la toți cei interesați în cauză, și a mers și la Berlin. A revenit și fiind că a declarat că va face acea concesiune, s'a făcut președinte al consiliului de miniștri, și a făcut-o. Ce folos, D-lor, că după ce a făcut concesiunea *Strusberg*, într'o mare întrunire la Ateneu a plâns că a făcut-o; s'a bătut cu pumnii în pept, dîcînd *mea culpa* și regretînd că a făcut acésta.

Dar bine, căința tardivă a unui om politic, care ca să ajungă la putere, a făcut cu premeditare acea pagubă țerei dînd aceea concesie, acea căință ore scutesce pe țera noastră de acea datorie enormă de 837,000,000? Dar nu vedeți că dacă am avea, pe fie-care an acele 18,600,000 în budgetul nostru; în loc să fim siliți a le da la străini, sub cuvînt de rescumpărare, nu vedeți că situația noastră nu numai financiară, dar și politică și internă ar fi cu totul

altă? Vă rog să credeți că nici odinioară nu ași primi să fiu aici mandatar al țerei, dacă nu ași veni să'mi împlinesc datoria mea, să vă arăt adevărul, să vă arăt lucrurile cum sunt. Ași respinge acel mandat dacă ar trebui să vă arăt sofisme și să mă ascund după deget. O repet, am venit ca să vă arăt lucrurile cum sunt, și apoi D-văstre să judecați și să faceți cum veți găsi de cuviință. Mai e încă o daună gravă adusă țerei, tot în politica externă, o daună care a sărăcit Moldova. Acesta este închiderea arbitrară a graniței Austro-Ungariei pentru vitele noastre în contra celor stipulate în convențiunea noastră comercială cu acel stat. Iată, D-lor, beneficiile acelea cari ni le-a adus aceea politică prudentă a guvernului trecut. Eū cred, D-lor, că guvernul actual se va feri de a urma pe aceeași cale, și propun următoarea ordine de zi onorabilului Senat:

Senatul încredințat că guvernul va păzi pe viitor, în relațiunile sële exterioare, o neutralitate sinceră și leală față cu tóte statele, trece la ordinea zilei.
